

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เทศบาลเมืองมหาสารคาม มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 และเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา และระดับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา และระดับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1-2

การวิเคราะห์สภาพปัญหา และระดับพฤติกรรมการปฏิบัติ โดยใช้แบบสอบถาม ในการสำรวจสภาพปัญหา และระดับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โดยครูผู้สอนประจำชั้น จำนวน 10 คน ครูพระสอนศีลธรรม และพระวิทยากร เป็นผู้ร่วมวิจัย ปรากฏผลสำรวจดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพฤติกรรมนักเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรมและ
ค่านิยมที่พึงประสงค์ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี
ระยะที่ 1 ดำรงสภาพปัญหา โดยครูประจำชั้น (นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 76 คน)

รายการพฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน	เฉลี่ย	
	ทุก ครั้ง	เกือบ ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่ เคย เลย			
	5	4	3	2	1			
1. มีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลง เบื้องต้น								
1.1 แต่งกายสะอาด และถูกระเบียบ	32	35	9			327	4.30	
1.2 มาโรงเรียนและกลับ ตรงเวลา	34	13	17	12		297	3.91	
1.3 ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง เป็นประจำ	38	10	25	3		311	4.09	
1.4 มีอุปกรณ์การเรียนครบ	40	10	15	11		307	4.04	
1.5 ทำงานเป็นระเบียบ	39	14	18	5		315	4.14	
1.6 ทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา	36	19	17	4		315	4.14	
1.7 ดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติ ของโรงเรียน	64	9	3			365	4.80	
1.8 เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ครู อาจารย์	49	12	6	9		329	4.33	
1.9 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	60	7	9			355	4.67	
1.10 ช่วยรักษาความสะอาด ห้องเรียน	63	2	5	6		350	4.61	
	รวมเฉลี่ย							4.30

รายการพฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน	เฉลี่ย
	ทุก ครั้ง	เกือบ ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย เลย		
	5	4	3	2	1		
2. มีความซื่อสัตย์และสุจริต							
2.1 พูดความจริง	49	8	13	6		328	4.32
2.2 เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ	45	9	14	8		319	4.20
2.3 ขอมรับผิดเมื่อทำผิด	49	9	13	5		330	4.34
2.4 ไม่ลอกการบ้านเพื่อน	43	13	3	17		310	4.08
2.5 ไม่หยิบของคนอื่นก่อน ได้รับอนุญาต	42	14	13	7		319	4.20
2.6 คืนเงินส่วนที่แม่ค้า ทอนให้เกิน	39	13	13	11		308	4.05
2.7 ปฏิบัติตามข้อตกลง ของห้องเรียน	49	15	4	2		321	4.22
2.8 ไม่ทุจริตในห้องสอบ	46	15	7	8		327	4.30
	รวมเฉลี่ย						4.26
3. มีความกตัญญูกตเวที							
3.1 แสดงความเคารพพ่อแม่ ผู้ปกครอง ด้วยการไหว้	26	19	29	2		297	3.91
3.2 ช่วยงานพ่อแม่ คุณครูด้วย ความเต็มใจ	17	19	37	3		278	3.66
3.3 กล่าวขอบคุณเมื่อมีผู้ทำ ประโยชน์แก่เรา	34	23	11	8		311	4.09
3.4 ดูแลปรนนิบัติพ่อแม่ ครู ญาติ คนชรา เมื่อท่านเจ็บ ไข้ได้ป่วย	18	15	34	9		270	3.55

รายการพฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน	เฉลี่ย
	ทุก ครั้ง	เกือบ ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย เลย		
	5	4	3	2	1		
3.5 แสดงความกตัญญู เช่น ในโอกาสวันสำคัญ วันพ่อ วันแม่ วันสงกรานต์ ปีใหม่	45	16	12	3		331	4.36
3.6 รู้จักชื่อของที่ท่านชอบ ไปฝากบ้างตามโอกาส	28	13	31	4		293	3.86
รวมเฉลี่ย							3.90
4. ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น							
4.1 ช่วยครูหรือผู้อื่นถือของ	45	15	12	4		329	4.33
4.2 ช่วยคนอื่นทำงานด้วย ความเต็มใจ	36	25	6	9		316	4.16
4.3 ให้ความรักและให้อาหาร แก่สัตว์	35	29	8	4		323	4.25
4.4 รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้กับ ผู้อื่น	42	16	9	9		319	4.20
4.5 ให้กำลังใจและให้ความ ช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์	25	34	11	6		306	4.03
4.5 ให้กำลังใจและให้ความ ช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์	25	34	11	6		306	4.03
4.6 รู้จักให้อภัยผู้อื่น	22	34	16	4		302	3.97

รายการพฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน	เฉลี่ย
	ทุก ครั้ง 5	เกือบ ทุก ครั้ง 4	บาง ครั้ง 3	นาน ๆ ครั้ง 2	ไม่ เคย เลย 1		
4.7 แสดงความยินดีเมื่อเพื่อน มีความสุขและประสบ ผลสำเร็จ	44	15	12	5		326	4.29
4.8 ไปทำบุญตักบาตรที่วัด และโอกาสวันสำคัญ ทางศาสนา	12	24	35	5		271	3.57
4.9 ช่วยพัฒนาโรงเรียน วัด ถนน หมู่บ้าน	56	12	5	3		349	4.59
4.10 ร่วมบริจาคสิ่งของหรือเงิน เพื่อส่วนรวม	54	13	6	3		346	4.55
รวมเฉลี่ย							4.19
5. รู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า							
5.1 ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น	43	23	6	4		333	4.38
5.2 รู้จักถนอมและซ่อมแซม ของใช้	12	17	30	17		252	3.32
5.3 ใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์	12	15	33	16		251	3.30
5.4 พุดแต่เรื่องที่มีประโยชน์ ได้สาระ	12	14	35	15		251	3.30
5.5 เลือกรับประทานอาหาร ที่มีประโยชน์	12	22	34	8		266	3.50

รายการพฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน	เฉลี่ย
	ทุก ครั้ง	เกือบ ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย เลย		
	5	4	3	2	1		
5.6 เลือกกระทำในสิ่งที่เป็น ประโยชน์และถูกต้อง	12	26	29	9		269	3.54
5.7 คิดในเรื่องที่เป็นความดี ความถูกต้องและเป็น ประโยชน์	15	23	32	6		275	3.62
5.8 ไม่เสพสิ่งเสพติด	65	7	1	3		362	4.76
5.9 ไม่เล่นการพนัน	60	11	4	1		358	4.71
5.10 ใช้เชื้อเพลิงอย่างประหยัด	45	12	13	6		324	4.26
5.11 ใช้น้ำอย่างประหยัด	30	23	20	3		308	4.05
5.12 ใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด รู้จักปิดเมื่อไม่ใช้	45	17	9	5		330	4.34
รวมเฉลี่ย							3.92
6. มีมารยาทปฏิบัติตนตาม วัฒนธรรม							
6.1 การไหว้	58	7	5	6		345	4.54
6.2 รู้จักการขอโทษ การให้อภัย	37	13	20	6		309	4.07
6.3 เวลารับผ่านครู ผู้ใหญ่รู้จัก ก้มศีรษะ น้อมตัวลง	39	14	19	4		316	4.16
6.4 ยืนตรงเคารพธงชาติ ไม่พูดคุย หยอกล้อกัน	35	35	2	4		329	4.33
6.5 แต่งกายด้วยชุดไทย ทุกวันศุกร์	52	16	4	4		344	4.53

รายการพฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน	เฉลี่ย	
	ทุก ครั้ง	เกือบ ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย เลย			
	5	4	3	2	1			
6.6 ร่วมงานประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	45	12	11	8		322	4.24	
6.7 แต่งกายให้เหมาะสม กับกาลเทศะ	62	11	3			363	4.78	
	รวมเฉลี่ย							4.38

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพฤติกรรมนักเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ระยะที่ 1 สำรวจสภาพปัญหา และระดับพฤติกรรม โดยสรุปประจำชั้น ดังนี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า ระดับการปฏิบัติของนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ข้อ 1.7 ดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน ค่าเฉลี่ย 4.80 ข้อ 1.9 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ค่าเฉลี่ย 4.67 และ ข้อ 1.10 ช่วยรักษาความสะอาดห้องเรียน ค่าเฉลี่ย 4.61
2. มีความซื่อสัตย์และสุจริต พบว่า ระดับการปฏิบัติของนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ข้อ 2.3 ยอมรับผิดเมื่อทำผิด ค่าเฉลี่ย 4.34 ข้อ 2.1 พูดความจริง ค่าเฉลี่ย 4.32 และข้อ 2.8 ไม่ทุจริตในห้องสอบ ค่าเฉลี่ย 4.30
3. มีความกตัญญูกตเวทีย พบว่า ระดับการปฏิบัติของนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ข้อ 3.5 แสดงความกตัญญู เช่น ในโอกาสวันสำคัญ วันพ่อ วันแม่ วันสงกรานต์ ปีใหม่ ค่าเฉลี่ย 4.36 ข้อ 3.3 กล่าวขอบคุณเมื่อมีผู้ทำประโยชน์แก่เรา ค่าเฉลี่ย 4.09 และข้อ 3.1 แสดงความเคารพพ่อแม่ ด้วยการยกมือไหว้ ค่าเฉลี่ย 3.91
4. มีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น พบว่า ระดับการปฏิบัติของนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.19 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ข้อ 4.9 ช่วยพัฒนาโรงเรียน วัด ถนน หมู่บ้าน ค่าเฉลี่ย 4.59 ข้อ 4.10 ร่วมบริจาคสิ่งของหรือเงินเพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.55 และข้อ 4.1 ช่วยเหลือครูหรือผู้อื่นถือของ ค่าเฉลี่ย 4.33

5. รู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า พบว่า ระดับการปฏิบัติของนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ข้อ 5.8 ไม่เสพสิ่งเสพติด ค่าเฉลี่ย 4.76 ข้อ 5.9 ไม่เล่นการพนัน ค่าเฉลี่ย 4.71 และข้อ 5.1 ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ค่าเฉลี่ย 4.79

6. มีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม พบว่า ระดับการปฏิบัติของนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ย 4.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ข้อ 6.7 แต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ค่าเฉลี่ย 4.78 ข้อ 6.1 การไหว้ ค่าเฉลี่ย 4.54 และข้อ 6.5 แต่งกายด้วยชุดใหม่ทุกวันศุกร์ ค่าเฉลี่ย 4.53

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและระดับพฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 1

พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6)		
	N = 76		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. มีวินัยและยอมรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น	4.30	0.30	มาก
2. มีความซื่อสัตย์และสุจริต	4.26	0.11	มาก
3. มีความกตัญญูกตเวที	3.90	0.29	มาก
4. ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น	4.19	0.30	มาก
5. รู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า	3.92	0.56	มาก
6. มีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม	4.38	0.25	มาก
โดยรวม	4.15	0.38	มาก

จากตารางที่ 2 การสำรวจพฤติกรรมนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียน โดยสรุปประจำชั้น พบว่า พฤติกรรมนักเรียนช่วงชั้น 1-2 รวมทุกด้าน มีค่าระดับพฤติกรรมการปฏิบัติเฉลี่ย 4.15 ระดับปฏิบัติมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมนักเรียน จากการสัมภาษณ์และสังเกตนักเรียน และครูผู้สอน โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ในพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในด้านมีความซื่อสัตย์และสุจริต มีความกตัญญูกตเวทีย มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักประหยัดใช้สิ่งของของคน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และมีมารยาทปฏิบัติตนตาม วัฒนธรรม มีข้อค้นพบ ดังนี้

ด้านมีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น

“...นักเรียนหลายคนไม่เข้าร่วมกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติ เพราะนักเรียนมาโรงเรียนสายและถึงจะไม่ใช่ทำให้บริเวณโรงเรียนสกปรก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 2552 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนมาโรงเรียนสาย สอบถามแล้วเด็กตื่นสายและมีนักเรียนบางคนทำลายสิ่งของที่เป็นสาธารณสมบัติของโรงเรียนด้วย...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สัมภาษณ์)

ด้านความซื่อสัตย์และสุจริต

“...นักเรียนบางคนทำลายหนังสือในห้องสมุดโดยการฉีกหนังสือ และมีนักเรียนจำนวนหนึ่งไม่ทำการบ้านส่งครูและชอบขโมยสมุดคืนสอกันเป็นประจำ...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. 2552 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนหลายคนทำการบ้านไม่ได้ จึงลอกการบ้านเพื่อน เพราะกลัวครูจะลงโทษที่ไม่ได้ทำการบ้าน และชอบพูดจาไม่สุภาพ มีการทะเลาะกันอยู่บ่อยๆ ...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สัมภาษณ์)

ด้านความกตัญญูคุณเวทีย

“...นักเรียนส่วนใหญ่ไม่แสดงความเคารพ ความกตัญญูต่อพ่อแม่ เช่น มาโรงเรียน ตอนเช้าไม่ไหว้พ่อแม่ และหลังจากกลับโรงเรียนก็ไม่ไหว้ นอกจากนี้ยังไม่แสดงความรัก ความกตัญญูในวันสำคัญ เช่น วันแม่ วันพ่อ เป็นต้น...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. 2552 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 บางส่วนไม่แสดงความมีน้ำใจ เวลาเห็นครูหัวของหนัก หรือถือของหลายอย่าง และเวลาเดินผ่านหรือสวนทางครูไม่แสดงความเคารพ ไม่อ่อนน้อม...”

(ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. 2552 : สังเกต)

ด้านความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

“...เวลาทำกิจกรรมในโอกาสต่างๆ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โดยเฉพาะชั้น ป.5-6 ชอบหลีกเลี่ยงการทำงาน ชอบหลบ และแอบหนีบ่อยๆ...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. 2552 : สังเกต)

“...มีนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 บางกลุ่มชอบเอาเปรียบเด็กนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 โดยใช้ให้อาขยะที่เก็บแล้วหอบไปทิ้งแทนตัวเอง...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. 2552 : สัมภาษณ์)

ด้านความประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

“...นักเรียนหลายคนมีเงินมาโรงเรียนคนละ 30-50 บาท แต่ใช้เงินไม่เป็น นำเงินไปซื้อขนมที่เป็นของหมักคอง และเล่นเกมในร้านอินเทอร์เน็ต...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สัมภาษณ์)

“...นักเรียนบางคนหนีโรงเรียนไปเล่นเกมในร้านอินเทอร์เน็ตในช่วงพักเที่ยง จึงไม่เข้าห้องเรียนในช่วงบ่าย...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สัมภาษณ์)

ด้านมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม

“...นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ไม่ทำเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนรุ่นน้อง เช่น การเข้าแถวรับประทานอาหารกลางวัน และการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อรุ่นน้อง...”

(ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 1. 2552 : สังเกต)

“...นักเรียนบางส่วนโดยเฉพาะชั้นโตๆ ชอบทำลายสมบัติของโรงเรียน เช่น โต๊ะเก้าอี้ ชอบใช้น้ำยาลบคำผิดสีขาว จีดเขียนตามโต๊ะ และจีดเขียนข้างฝาห้องเรียน ทำลายป้ายนิเทศที่ครูจัด และหลายๆ คนเวลาเดินผ่านต้นไม้ชอบเอามือดึง เด็ดใบไม้ กิ่งไม้ ชอบเปิดน้ำปล่อยทิ้ง...”

(ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 2. 2552 : สัมภาษณ์)

จากสภาพปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้นำเสนอพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน จากการสังเกต สัมภาษณ์ โดยเข้าเสนอต่อที่ประชุมครูที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็น และมีการพิจารณาร่วมกัน เห็นว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้ง 6 ด้าน ที่ควรได้รับการแก้ไข และจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ยังมีนักเรียนบางคนที่ต้องได้รับการแก้ไข ที่ประชุมจึงมีมติให้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 76 คน ดังนี้

1. กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิต
2. กลยุทธ์การสอดส่องแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
3. กลยุทธ์กิจกรรมพบพระพบธรรมระหว่างเข้าพรรษา
4. กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง

และกิจกรรมวันสุดสัปดาห์

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2

จากสภาพปัญหาและระดับพฤติกรรมนักเรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมในระยะที่ 1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เห็นว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 บางคนบางกลุ่มมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นปัญหา จึงวางแผนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โดยกำหนดพฤติกรรมที่ต้องพัฒนา แยกเป็นรายด้านจากผลการ

สำรวจสอบถาม ตามลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความกตัญญูทศเวที ด้านรู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ด้านความซื่อสัตย์และสุจริต ด้านมีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น และด้านมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการสำรวจเข้าที่ประชุมเพื่อวางแผนการพัฒนา โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินการใช้การดำเนินงานที่เป็นระบบ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รอบที่ 1

1.1 กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กลยุทธ์ในการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ซึ่งผลการพัฒนามีดังนี้

1.1.1 ขั้ววางแผน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สภาพปัญหา และปัญหา

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต และสัมภาษณ์ ร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประชุมปรึกษาหารือ สนทนา ระดมความคิด เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนางานปฏิบัติการดังนี้

1) ประชุมครูเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ทั้ง 6 ด้าน ที่ประชุมกำหนดกลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ระหว่างวันที่ 1-3 มิถุนายน 2552 ณ วัดศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน และจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และปฏิทินการปฏิบัติงาน กำหนดเนื้อหาในแต่ละวัน

3) ติดต่อประสานงานกับพระธรรมวิทยากรที่จะนำฝึกปฏิบัติ และให้ความรู้จากวัดศรีสวัสดิ์ จังหวัดมหาสารคาม และประสานกับเจ้าอาวาสวัดศรีสวัสดิ์ เพื่อขออนุญาตใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน

4) จัดประชุมนักเรียนเพื่อรับทราบแนวทางปฏิบัติและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการเข้าค่าย

5) นำนักเรียนเข้าอบรมพัฒนาจิต ตามระยะเวลาที่กำหนดและปฏิบัติตามกิจกรรมตามเนื้อหา หลักสูตรที่กำหนด

6) ประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนก่อนการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน และหลังการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน และสรุปผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

1.1.2 ขั้นการปฏิบัติ และขั้นสังเกต ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จัดกิจกรรมตามแผนและระยะเวลาที่กำหนดในการดำเนินกิจกรรม กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรม เก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและหรือผู้ให้ข้อมูล ตามแผนที่กำหนดกลยุทธ์ไว้ ดังนี้

กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 76 คน ระหว่างวันที่ 1-3 มิถุนายน 2552 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เข้าอบรมพัฒนาจิต ใช้เวลาในการอบรมพัฒนาจิต จำนวน 3 วัน 2 คืน ได้กำหนดหลักสูตรขอบเขตเนื้อหาการฝึกอบรม ดังนี้ เรื่อง กตिकाการอยู่ค่าย สัจญาใจ และคำปฏิญาณตน ศาสนพิธี มารยาทชาวพุทธ ความสามัคคี ระเบียบวินัย การสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น พระคุณของบิดา-มารดา คุณครู เพื่อนที่ดีการบำเพ็ญประโยชน์ อธิฐานจิตเพื่อชีวิตใหม่ โดยมีนายแพทย์กิตติศักดิ์ คณาสวัสดิ์ นายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม เป็นประธานเปิดการอบรมพัฒนาจิต และคณะวิทยากรศูนย์ปฏิบัติธรรม วัดศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นวิทยากรในการฝึกอบรม ซึ่งคณะวิทยากรได้ดำเนินตามปฏิทินการอบรมพัฒนาจิต ตลอดระยะเวลา 3 วัน 2 คืน ในวันที่ 1-3 มิถุนายน 2552 ณ ศาลาการเปรียญวัดศรีสวัสดิ์ เป็นสถานที่ที่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์ บรรยากาศเหมาะสม สะดวกต่อการเดินทางไปอบรมของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย และคณะวิทยากรที่มาให้ความรู้ รายละเอียดจากการอบรมพัฒนาจิต มีดังนี้

วันที่ 1 มิถุนายน 2552 ดำเนินการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน เรื่องหลักธรรมเบื้องต้น ศาสนพิธี มารยาทชาวพุทธ ความสามัคคี ระเบียบวินัย การสวดมนต์ ไหว้พระที่ศาลาการเปรียญวัดศรีสวัสดิ์ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับคณะวิทยากร โดยมีนักเรียนเข้ารับการอบรม จำนวน 76 คน พิธีเปิดได้เชิญ นางสุมาลี ปาปะตั้ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เป็นประธานเปิดการอบรมและดำเนินการตามตารางการอบรมโดยคณะวิทยากรได้ให้ความรู้โดยประธานสงฆ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ได้กล่าวโมทนียกถาและบรรยายพิเศษ พร้อมทั้งแนะนำวิทยากรพิธีกล่าวมอบตัวเป็นศิษย์ กตिकाการอบรมพัฒนาจิต สัจญาใจ และคำปฏิญาณ ในช่วงบ่ายจัดแบ่งนักเรียนเรียนรู้ตามฐาน จำนวน 4 ฐาน คือ ฐานศาสนาพิธี มารยาทชาวพุทธ ความสามัคคี และระเบียบวินัยในแต่ละฐาน ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สอบถามจากวิทยากรแต่ละฐาน ตอนเย็นสวดมนต์ทำวัตรเย็น ผลการอบรมผู้เข้ารับการอบรมสามารถฝึกปฏิบัติตนได้เป็นอย่างดี

วันที่ 2 มิถุนายน 2552 การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ดำเนินไปตามปฏิทินโดยคั่นนอนทำกิจส่วนตัว ฝึกบริหารกาย บริหารจิต สวดมนต์ทำวัตรเช้า เจริญภาวนา

อบรมเรื่องพุทธจริยา แบ่งฐานนักเรียนเป็น 2 ฐาน คือ ฐานพระคุณของบิดา-มารดา และฐานพระคุณครูช่วงบ่ายเข้าฐาน 4 ฐาน คือ ฐานเพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี สาวกที่ดี สุขภาพที่ดี โดยในการเข้าฐานแต่ละฐานทั้งในภาคเช้าและบ่ายนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ให้ความสนใจ ตั้งใจเป็นอย่างดี ตอนเย็นสวดมนต์ทำวัตรเย็น เจริญภาวนา และชมวีดิโอเกี่ยวกับพระคุณของแม่พระคุณของครู การคบเพื่อนที่ดี นักเรียนให้ความสนใจ

วันที่ 3 มิถุนายน 2552 นักเรียนตื่นนอนทำกิจส่วนตัว บริหารกาย บริหารจิต สวดมนต์ทำวัตรเช้า เจริญภาวนา จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ทำความสะอาดบนศาลา การเปรียญ ระเบียง อาคาร และบริเวณรอบศาลาการเปรียญ รับประทานอาหารเช้า แบ่งกลุ่มเข้าฐาน ให้กลุ่มเป้าหมายได้เขียนเรียงความพระคุณของบิดา-มารดา พระคุณครู สนทนาธรรมในกลุ่ม โดยมีพระวิทยากรให้คำชี้แนะ ช่วงบ่ายนักเรียนกลุ่มเป้าหมายพร้อมกันเพื่ออธิฐานจิตเพื่อเริ่มต้นเพื่อชีวิตใหม่ สรูป ประเมินผล การจัดกิจกรรมเข้าค่าย มอบเกียรติบัตรแก่ผู้เข้าค่าย ปิดการอบรม ซึ่งผลการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจ ตั้งใจครูผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยก็ปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ครบถ้วน พร้อมผู้วิจัยได้รายงานผลการอบรมพัฒนาจิตนักเรียนให้ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบความก้าวหน้า และจะได้ติดตามความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อกลับมาปฏิบัติหน้าที่ที่โรงเรียนต่อไป

ส่วนคณะวิทยากรได้ปฏิบัติหน้าที่ตลอดระยะเวลา 3 วัน 2 คืน อย่างเต็มที่ ได้สังเกตพฤติกรรม เมื่อพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เสนอแนะให้แก่ใจพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทันที มีการสอบถามความรู้ ความเข้าใจการรวมกลุ่ม การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และยกตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายที่ปฏิบัติตนเป็นคนดี พร้อมทั้งยกย่องชมเชยนักเรียนที่ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างและตรวจผลงานการเขียนเรียงความของนักเรียนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี การฝึกตนให้เป็นคนดีมากขึ้นเป็นลำดับ

1.1.3 การสะท้อนผลการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการอบรม จากการประเมิน การอบรมพัฒนาจิต บันทึกความคิดเห็นและการประเมินหลังการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตีความ สรุปผลจากข้อมูลการสังเกตการอบรม พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความตั้งใจให้ความสนใจร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการเข้าค่ายครั้งนี้เป็นอย่างดี ได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่วิทยากรมอบหมาย มีการปฏิบัติตนคำสั่ง กล้าแสดงความคิดเห็นจากการประเมินรายงานผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 หลังการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน จากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ ผลปรากฏดังนี้

ด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น

“...นักเรียนมีความตั้งใจ สนใจ ในการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติตนตามปฏิทินการอบรมพัฒนาจิตเป็นอย่างดี สนใจ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตนตามมาตรฐาน การปฏิบัติการเรียนรู้อย่างพร้อมเพรียง หลังการอบรมนักเรียนมีความสำรวมกริยาเรียบร้อยดีขึ้น การทำงานมีระเบียบ การร่วมกิจกรรมในโรงเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย...”

(ผู้วิจัย, 2552 : แบบสังเกต)

“...นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจเรียนดีขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนมากขึ้น การมาโรงเรียนสายลดน้อยลง แต่ก็ยังมีสายบางส่วน มีจิตสำนึกในการรักษาสมบัติของโรงเรียนมากขึ้น...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 2552 : บันทึก)

ด้านความซื่อสัตย์และสุจริต

“...นักเรียนตั้งใจดี มีความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การเข้าแถวรับอาหารเป็นไปตามลำดับก่อนหลัง การขโมยหนังสือและการฉีกหนังสือเกือบจะไม่มี การลอกการบ้านเพื่อนลดลงมาก นักเรียนเก็บเงินและสิ่งของได้ในโรงเรียนก็นำมาแจ้งให้ครูประกาศหาเจ้าของเพิ่มมากขึ้น...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 2552 : บันทึก)

ด้านความกตัญญูกตเวที

“...นักเรียนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดร้องไห้ บอกครูว่า คิดถึงแม่ รักแม่ อยากกลับบ้านกอดแม่ เมื่อพระอาจารย์ให้ความรู้เกี่ยวกับพระคุณแม่ โดยให้ดูวีดีทัศน์ และภาพต่างๆ เกี่ยวกับพระคุณแม่ในวันอบรม และเมื่อกลับจากการอบรม ผู้ปกครองเล่าให้ฟังว่า นักเรียนช่วยงานบ้านพ่อแม่มากขึ้น ความดี ความซน ความเอาแต่ใจลดลงมาก จะเดินมาไหว้แม่ทุกครั้งก่อนจะมาโรงเรียน และหลังจากกลับจากโรงเรียน...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 2552 : บันทึก)

ด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

“...การช่วยงานโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ การช่วยงานครูดีขึ้น หลังจากผ่านการอบรมพัฒนาจิต นักเรียนแสดงความเป็นน้ำใจช่วยคุณครูถือของโดยไม่ต้องบอกหรือวาน ขอบอาสาช่วยทำงาน เวลาแบ่งกลุ่มทำงานต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. 2552 : บันทึก)

“...การเข้าแถวซื้ออาหาร การใช้รุ้น้องเก็บขยะแทนในกิจกรรมทำความสะอาด ลดลงเกือบไม่มี และยังรู้จักช่วยเหลือน้องๆ เพิ่มขึ้น การแสดงความเป็นน้ำใจกับเพื่อนร่วมห้อง มีเพิ่มขึ้น เช่น เวลาเพื่อนลืมปากกา หนังสือ ก็เอื้อเฟื้อให้ยืม...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 2552 : บันทึก)

ด้านความประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

“...นักเรียนในแต่ละห้อง ร้อยละ 10 เก็บเงินฝากครูประจำชั้นตามโครงการธนาคาร โรงเรียนหลังการอบรมพัฒนาจิต นักเรียนฝากเงินตามโครงการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 การใช้จ่ายเงินที่ได้รับจากผู้ปกครองแต่ละวัน เหลือฝากธนาคาร โรงเรียนทุกวัน ยอดเงินนำฝากธนาคาร เพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น แต่ยังมีปิดไฟอยู่บ่อยๆ...”

“...การหนีโรงเรียนไปเล่นเกม เวลาพักกลางวัน ลดลงเกือบไม่มี การซื้อขนม และอาหารประเภทของหมักดอง ถูกอม ลดลงมาก แต่การประหยัดน้ำ ประหยัดไฟยังมีบางส่วน ยังละเลย เพิกเฉย...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. 2552 : บันทึก)

ด้านมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม

“...กิริยามารยาทอ่อนน้อม การพูดจาอ่อนโยนขึ้น การพูดจาหยาบคายลดลง แต่ยังปรากฏให้ได้ยินบ้างที่ยังใช้คำพูด “กู” “มึง” อยู่ รู้จักทำความเคารพสัมมาคารวะผู้ใหญ่ มากขึ้น...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. 2552 : บันทึกของครูผู้ร่วมวิจัย)

“...มีความหวงแหนทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมไม่ลำลาย รักต้นไม้เห็นคุณค่าของต้นไม้ โดยความร่วมมือกับครูช่วยดูแลรักษา รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ...”

(สรุปประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : บันทึกของครูผู้ร่วมวิจัย)

1.2 กลยุทธ์การสอนสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยการสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รอบที่ 1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นหลัก ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้วิเคราะห์สภาพปัญหาจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ ประชุมปรึกษาหารือ ระดมความคิด เพื่อกำหนดกลยุทธ์วางแผน ในการพัฒนา ดังนี้

1.2.1 ขึ้นวางแผน ได้จัดประชุมคณะครู เพื่อรับทราบสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันกำหนด ปฏิทินการดำเนินงาน โดยครูผู้ร่วมวิจัยศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ระดับช่วงชั้นและระดับชั้นจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์ หน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการเรียนรู้และเขียนแผนให้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ทุกแผนการเรียนรู้ นำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดและ ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมบันทึกผลหลังสอน ผลการจัดการเรียนรู้ทุก แผนการเรียนรู้

1.2.2 ขึ้นการปฏิบัติ และขึ้นสังเกต ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จัดกิจกรรม การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกนหลัก กลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกนหลัก มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้วิจัยที่ทำการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในวิชาพระพุทธศาสนา ในชั้นเรียนกลุ่มเป้าหมาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 มีความรู้ ความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติตนตามหลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา และกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้าในกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552

กลุ่มผู้ร่วมรายงานการวิจัยได้ประชุมวางแผนการดำเนินงานกลยุทธ์

การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลัก พร้อมทั้งกำหนดประเด็นการสอนตามหลักสูตร ในหัวข้อ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศรัทธา 4 อริยสัจ 4 ไตรสิกขา กฏแห่งกรรม เบญจศีล-เบญจธรรม อบายมุข อกติ 4 ความกตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนา และผู้มีพระคุณ พุทธศาสนสุภาษิต พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยโดยส่วนครูผู้ร่วมวิจัยได้สอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระที่รับผิดชอบ โดยเน้นการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมเรื่อง ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนา และความประหยัด ในทุกกลุ่มสาระโดยกำหนดให้จัดสอนตามตารางกำหนดการสอนของโรงเรียนรวม 30 วัน และนอกจากนี้ผู้ร่วมวิจัยยังสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆตามความเหมาะสมทุกวัน

ผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลัก ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยการตรวจผลงาน สังเกต การทำงานกลุ่ม ปรากฏว่าพฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

1.2.3 การสะท้อนผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก

การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสัมภาษณ์ บันทึกผล หลังสอนของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ ตีความ สรุปผลกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา โดยครูผู้ร่วมวิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าในกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลการจัดกิจกรรมทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมแสดงออก ทั้งด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความประหยัดมากขึ้นเป็นส่วนใหญ่ จากผลการรวบรวมข้อมูลมีผลดังตัวอย่าง ดังนี้

“...นักเรียนทะเลาะวิวาทกันน้อยลง ไม่เห็นมาฟ้องครู การขโมยสิ่งของลดลง มีการนำสิ่งของที่เก็บได้มาแจ้งครูเพื่อประกาศหาเจ้าของมากขึ้น มาโรงเรียนทันเวลา...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...นักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น ขาดเรียนน้อยลง แต่งกายถูกต้องเป็นระเบียบ สะอาด เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งและรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมายได้เป็นอย่างดี การทะเลาะวิวาทกันลดลงอย่างมาก การขโมยสิ่งของลดลง มีการออมเงิน และซื้อสิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนเท่านั้น มีการช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกันมากขึ้น แต่มีส่วนที่ต้องปรับปรุง คือ ความรับผิดชอบงานบางส่วนยังไม่เรียบร้อยและส่งงานไม่ทันเวลาที่กำหนด ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา มอบหมายงานให้ทำเสร็จตามเวลาเป็นส่วนใหญ่ แต่มีส่วนน้อยที่ยังไม่ทันเวลา เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนดีมาก พูดจาไพเราะขึ้นกว่าเดิม ทำงานเป็นระเบียบเขียนตัวหนังสือสวย และสะอาดขึ้น...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...นักเรียนใช้เวลาว่างเกิดประโยชน์ ชอบอ่านหนังสือมากขึ้น การหยอกล้อได้เอียงกันน้อยลง ขยันเรียนมากขึ้น สนใจการเรียน การทะเลาะวิวาทลดลง แต่ก็ยังมีอยู่ การขโมยสิ่งของลดลงมาก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...นักเรียนตรงเวลา ขยันเรียนมากขึ้น สนใจงานที่ครูมอบหมาย ชักถามดีขึ้น ให้ความร่วมมือกับครูดี ทำงานสะอาดเป็นระเบียบมากขึ้นกว่าเดิม ส่งงานทันเวลาเป็นส่วนใหญ่...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงดีขึ้นมากทุกด้าน ทำงานเป็นระเบียบ สะอาด ส่งทันเวลา สนใจการทำงาน เข้าร่วมกิจกรรมที่ครูมอบหมาย ตั้งใจทำงาน ช่วยเหลืองานกันดี และใช้สมุดอย่างประหยัด คู้มค่า...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้า ขยันทำงานที่ครูมอบหมาย ทั้งการทำความสะอาด ห้องเรียนส่งงานครูตรงตามเวลา เป็นส่วนใหญ่ เขียนหนังสือสวยขึ้นมาก สมุดสะอาดการตีกัน ทะเลาะกันน้อยลงมาก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...นักเรียนช่วยงานครูมากขึ้น สนใจการเรียนรู้มากขึ้น มีความรับผิดชอบงาน ที่มอบหมายได้ดีเป็นส่วนใหญ่ ทำงานส่งครูทันเวลา ผลงานสะอาด เรียบร้อย ช่วยเหลือกันดี...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

“...นักเรียนทำงานผลงานถูกต้อง สะอาด เป็นระเบียบมากขึ้นกว่าเดิม ส่งงานครูที่ มอบหมายทันเวลาเป็นส่วนใหญ่ การทะเลาะวิวาทลดลงมาก การขโมยสิ่งของลดลงมากเช่นกัน แต่การใช้จ่ายยังฟุ่มเฟือยอยู่ เห็นจากการซื้อของกิน ไม่ค่อยมีเงินฝาก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : บันทึกการสังเกตพฤติกรรม)

สรุปผลการดำเนินกลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลัก กลุ่มผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมสะท้อนผลการพัฒนากลยุทธ์ การสอนสอดแทรก คุณธรรม จริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลัก พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจ ประพฤติ ปฏิบัติตน มีคุณธรรม จริยธรรมมากขึ้น คือทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกในพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการประหยัด พฤติกรรมนักเรียนพัฒนาขึ้นในทางที่ดีทุกพฤติกรรม แต่มีพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ยังไม่เป็นที่ น่าพอใจ กลุ่มผู้วิจัยจึงได้ประชุมระดมความคิดเห็นหาแนวทางในการพัฒนา เพื่อจะให้ กลุ่มเป้าหมาย มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมดีขึ้น ผลการประชุมระดมความคิดเห็นสรุปได้ว่า ควรใช้กลยุทธ์การสอนสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระ รอบที่ 2 ที่จะช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรม ดีขึ้นไปอีก

1.3 กลยุทธ์พบพระพบธรรมระหว่างเข้าพรรษา

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยการใช้กลยุทธ์พบพระพบธรรม รอบที่ 1 ในการจัดกิจกรรมมีเป้าหมายนำนักเรียนเข้าสู่การรับความรู้ ประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีวิธีการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดี จากพระสงฆ์ที่วัดศรีสวัสดิ์ ระยะเวลาระหว่างเข้าพรรษา วันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552

1.3.1 ขั้ววางแผน กลยุทธ์พบพระพบธรรม เป็นกลยุทธ์ที่เป็นการนำนักเรียนเข้าสู่การรับความรู้ ประสบการณ์ และฝึกปฏิบัติจริงจากพระสงฆ์ความรู้ความสามารถ และวิธีการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ระยะเวลาระหว่างเข้าพรรษา มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) จัดประชุมคณะครู เพื่อรับทราบสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
- 2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อร่วมกันวางแผน กำหนด ปฏิทินการปฏิบัติงานและผู้รับผิดชอบ
- 3) ครูผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ติดต่อประสานกับพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถจากวัดในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน
- 4) ประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย และพระวิทยากร เพื่อกำหนดหลักสูตรสาระการเรียนรู้ที่จะช่วยกันดำเนินงานจัดทำปฏิทินการดำเนินงาน
- 5) ดำเนินการตามปฏิทินการดำเนินงาน
- 6) ประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ และสรุปผลการดำเนินงาน รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ

1.3.2 ขั้วการปฏิบัติ และขั้วสังเกต การดำเนินงานกลยุทธ์พบพระพบธรรม ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อที่จะนำกลยุทธ์พบพระพบธรรม โดยกำหนดเนื้อหา วัน เวลา การปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้พบพระพบธรรม ในวันธรรมสวนะ ระยะเวลาระหว่าง วันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552 โดยนิมนต์พระสงฆ์จากวัดโพธิ์ศรี จำนวน 2 รูป มาให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติธรรม รวม 9 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 2 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. ได้นิมนต์พระครูพิมล ธรรมรักษ์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อพระรัตนตรัย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ผลการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ การปฏิบัติตนต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ นักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือและปฏิบัติตนได้ดี

ครั้งที่ 2 วันที่ 3 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้นิมนต์พระอาจารย์สันติ สนติกโร มาให้ความรู้เกี่ยวกับโอวาท 3
เบญจศีล หรือศีล 5 พระสงฆ์ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการละเว้นการทำความชั่ว 5 ข้อ นักเรียน
มีความรู้ในข้อละเว้นจากการสอบถามของครูประจำชั้น และพระสงฆ์ได้เสนอแนะให้นำ
หลักธรรมนี้ไปถือปฏิบัติทั้ง 5 ข้อ พร้อมทั้งฝึกอาราธนาศีล สมาทานศีล เพื่อเป็นแนวปฏิบัติ
ในการดำเนินชีวิต

ครั้งที่ 3 วันที่ 6 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้นิมนต์พระครูพิมล ธรรมรักษ์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับโอวาท 3
เรื่อง เบญจศีล และเบญจธรรม พระสงฆ์ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับข้อละเว้นการทำความชั่ว 5 ข้อ
และหลักปฏิบัติในการทำความดี 5 ข้อ นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม
พร้อมทั้งเสนอแนะให้นักเรียนนำไปประพฤติ ปฏิบัติ เป็นแนวดำเนินชีวิตให้มีความสุข
ผลการดำเนินงานนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักเบญจศีล เบญจธรรมเป็นอย่างดี

ครั้งที่ 4 วันที่ 9 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้นิมนต์พระอาจารย์สันติ สนติกโร มาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม
เบญจศีล หรือข้อละเว้น 5 ข้อ นักเรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษโดยพระสงฆ์ได้ยกตัวอย่าง
เหตุการณ์ปัจจุบันที่เป็นปัญหาเป็นข้อคิดให้นักเรียนได้พิจารณาในการดำเนินชีวิตตามหลัก
ข้อละเว้นทั้ง 5 ประการ คือ การห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤติดีกในกาม ห้ามพูดเท็จ
ห้ามดื่มสุราของมึนเมา นักเรียนมีความสนใจดี และรับคำชี้แนะที่จะนำไปปฏิบัติต่อตนเองพร้อมทั้ง
ฝึกอาราธนาศีล และสมาทานศีลด้วย ผลการสอนนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในข้อละเว้น
5 ข้อ เป็นอย่างดี

ครั้งที่ 5 วันที่ 13 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้นิมนต์พระครูพิมล ธรรมรักษ์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม ไตรสิกขา
ศีล สมาธิ ปัญญา นักเรียนทุกคนให้ความสนใจเป็นอย่างดี มีการซักถามและตอบคำถามได้
พระสงฆ์ได้ยกตัวอย่างการปฏิบัติตาม ศีล สมาธิ ปัญญา ที่ถูกต้อง นักเรียนสนใจและตอบคำถาม
ด้วยความตั้งใจพร้อมทั้งพระสงฆ์ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง และอยู่ในสังคม
ได้อย่างมีความสุข ผลจัดกิจกรรมทำให้นักเรียนทุกคนสนใจ ตั้งใจเรียน และรับว่าจะนำหลักธรรม
ไปปฏิบัติพร้อมทั้งได้อาราธนาศีล สมาทานศีล 5 ด้วย

ครั้งที่ 6 วันที่ 14 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้นิมนต์พระอาจารย์สันติ สนติกโร มาให้ความรู้เกี่ยวกับเบญจศีล
เบญจธรรม หรือข้อละเว้น 5 ประการ และข้อควรปฏิบัติ 5 ประการ และให้ความรู้เกี่ยวกับ

การหลีกเลี่ยงอบายมุข นักเรียนทุกคนได้ให้ความสนใจ เนื่องจากพระสงฆ์ได้นำปัญหาในบ้านเมือง มาให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหา ฝึกการป้องกันปัญหา อันอาจจะเกิดขึ้นแก่นักเรียนเอง นักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจ ตอบคำถามพระสงฆ์ ได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ และรับข้อเสนอแนะไปฝึกปฏิบัติ ตนให้อยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข พร้อมอาราธนาศีล สมาทานศีลเพื่อนำไปฝึกและปฏิบัติต่อไป ผล การสอน นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจ สนใจ มีสมาธิในการเรียนสำรวมกาย วาจาได้ดี

ครั้งที่ 7 วันที่ 16 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้นิมนต์พระครูพิมล ธรรมรักษ์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง ในการดำเนินชีวิต คือ เบญจธรรม พระสงฆ์ได้ยกตัวอย่างจากเหตุการณ์ปัจจุบันมาให้นักเรียนฝึกคิด แล้วบอกผลที่เกิด ทำให้นักเรียนมีความสุขไม่มีทุกข์ เพราะปฏิบัติตนตามหลักเบญจธรรมนี้ นักเรียนให้ความสนใจมากในข้อปฏิบัติ 5 ข้อดังกล่าว พร้อมกับอาราธนาศีลสมาทานศีล รับข้อปฏิบัติไปประพฤติตน ปฏิบัติตนต่อไป ผลการสอนนักเรียนทุกคนสนใจเรียนตั้งใจเรียน อย่างมีสติ

ครั้งที่ 8 วันที่ 17 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้นิมนต์พระอาจารย์สันติ สนติกโร มาให้ความรู้เกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา พระสงฆ์ได้ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตจริงมาเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 นี้ นักเรียนสนใจ ตั้งใจ และสามารถปฏิบัติตนตามคำแนะนำของพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี สามารถ ทำงานประสบผลสำเร็จทันเวลา ผลการเรียนรู้นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ตั้งใจเรียนดี มีสติ มีสมาธิในการเรียนดีทุกคน

ครั้งที่ 9 วันที่ 20 กรกฎาคม 2552 เวลา 12.30-13.30 น. นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้นิมนต์พระครูพิมล ธรรมรักษ์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับอบายมุข 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นักเรียนควรละเว้นอย่าไปยุ่งเกี่ยว โดยพระสงฆ์ได้ยกตัวอย่างการกระทำ ของบุคคลในสังคมนรอบตัว มาเป็นอุทาหรณ์สอนใจว่า การลุ่มหลงในอบายมุขจะเกิดผลเสียต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคมอย่างไรบ้าง นักเรียนทุกคนสนใจการเรียนรู้นักเรียนมาก พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาตนเองและครอบครัว ผลการเรียนรู้นักเรียนมีความตั้งใจ สนใจ การเรียนดี รับข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาตนเองต่อไป

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกผล การสังเกตการณ์สัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีความพึงพอใจในการเรียนกับ พระคุณเจ้านักเรียนพร้อมรับคำสอนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนต่อไป

1.3.3 **ขั้นสะท้อนผล** ผลการดำเนินกลยุทธ์พบพระพบธรรม หลังจากที่ได้ดำเนินกลยุทธ์พบพระพบธรรม ทำให้กลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ดี นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ได้เรียนรู้จากพระสงฆ์ที่เป็นวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้นำพาการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องทั้งทางด้านความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความประหยัด ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี มีการปฏิบัติตนต่อบุคคลต่างๆ ด้วยความอ่อนน้อมการทะเลาะวิวาทลดลงอย่างเห็นได้ชัด จากการรายงานของผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ดังนี้

ด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น

“...นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปมาก การเดิน การปฏิบัติตน ก็สำรวมดี ระเบียบระวัง พุดจาที่พูดสุภาพมากขึ้นกว่าเดิม การพูดคำหยาบก็น้อยลง หนีไปเล่นเกมลดลงอย่างเห็นได้ชัด...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

“...นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้า ขยันทำงานตามที่ครูมอบหมายดีมาก ไม่มีการทะเลาะวิวาทกันเลย พุดจาไพเราะไม่เหมือนแต่ก่อน พระสงฆ์ที่มาสอนท่านปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบนักเรียนทำตามเป็นส่วนใหญ่...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. 2552 : แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

“...มีการขอโทษเมื่อทำผิด และไม่ทะเลาะวิวาทกัน สิ่งของไม่หายเหมือนแต่ก่อน และเก็บได้ก็นำส่งครูประกาศหาเจ้าของ เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้นมาก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

“...เด็กสำรวมระวังกาย วาจาได้ดี ตอนแรกจะคุยกันอยู่ต่อมาก็ดีขึ้นเรื่อยๆ เด็กมีความสนใจในแต่ละอย่างไม่เหมือนกัน ทำงานได้ตามที่อาตมามอบหมายให้ปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติได้ดี...”

(พระวิทยากร. 2552 : บันทึก)

ด้านความมีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

“...การทะเลาะวิวาทลดลงมาก คุณครูสบายใจ นักเรียนช่วยเหลือกันดีมาก
ทำงานเสร็จเร็วทันเวลาด้วย พุคศุภาพขึ้น พุคคำหยาบก็มีบ้างเล็กน้อย...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 2552 : แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

ด้านการใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

“...เด็กที่พูดคุยขณะครูสอนไม่มีเสียง สนใจการเรียนดี พุคก็ไพเราะ พุคคำหยาบ
น้อยลง มีการฝากออมทรัพย์ แสดงว่าใช้จ่ายในการกินน้อยลง รู้จักประหยัดแต่ก็ยังมีบางส่วนที่ต้อง
พัฒนาเพิ่มขึ้น...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 2552 : แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

“...เด็กสนใจการเรียนดี พุคก็ดี ควบคุมตนเองได้ดี สนใจ ตั้งใจ ทำงานตามที่อาตมา
มอบหมาย ตอนแรกไม่เท่าไร แต่ต่อมามีขึ้นมาก ...”

(พระวิทยากร. 2552 : บันทึก)

“...นักเรียนตั้งใจและสนใจการเรียนการทำงานมากขึ้น ไม่ชี้แจงเหมือนก่อนหน้าที่
ทำงานส่งทันเวลาดี นักเรียนเปลี่ยนแปลงไปมาก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

สรุปผลการดำเนินกลยุทธ์พบพระพบธรรม

หลังจากที่ได้ดำเนินกลยุทธ์พบพระพบธรรม พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้
ความเข้าใจและปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ขึ้นไป
ประพฤติตนเป็นคนดี ไม่มีการลักขโมย ไม่พูดคำหยาบคาย ตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมายได้เป็น

อย่างดี ส่งงานทันเวลา มีความตั้งใจทำงานให้สำเร็จ ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ด้วยอาการนอบน้อม
พฤติกรรมส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี แต่ยังมีเหลือลักษณะนิสัยที่ประหยัดอดออม
ใช้จ่ายสิ่งของที่เกินฐานะของตนเอง การออมยังมีน้อยอยู่ ซึ่งจะต้องดำเนินการแก้ไขในวงรอบที่ 2
ต่อไป

1.4 กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง และกิจกรรมวันสุดสัปดาห์

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง และกิจกรรมวันสุดสัปดาห์ รอบที่ 1 การจัดกิจกรรมมีเป้าหมายให้นักเรียนทุกคน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทุกวัน และวันสุดสัปดาห์ ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552

1.4.1 ขึ้นวางแผน จากการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน และปัญหา จากการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต และสัมภาษณ์ ร่วมกับกลุ่มผู้วิจัย ประชุมปรึกษาหารือ สนทนา ระดมความคิด จึงกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตประจำวัน โดยใช้กิจกรรมอบรมหน้าเสาธงและกิจกรรมอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ ระยะเวลาระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552 มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- 1) ประชุมคณะครูผู้ร่วมวิจัยและนักเรียน เพื่อกำหนดรูปแบบ เนื้อหา ที่จะให้การอบรมตามความต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อกำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรม และจัดทำปฏิทินการอบรมในแต่ละวัน และในแต่ละสัปดาห์
- 3) ครูผู้ร่วมวิจัยและผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติงานตามปฏิทินการปฏิบัติงาน

ทั้ง 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง จัดทำทุกวัน และกิจกรรมอบรมนักเรียน ประจำวันสุดสัปดาห์ จัดทำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

- 4) ครูผู้ร่วมวิจัยและผู้ร่วมวิจัย ร่วมดำเนินการ วัดและประเมินผลการจัด กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาว่าดำเนินการ ไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- 5) สรุปและรายงานผลการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

1.4.2 ขึ้นการปฏิบัติและขึ้นสังเกต การดำเนินงานกลยุทธ์การส่งเสริม และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน โดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรม คือกิจกรรมอบรมนักเรียน หน้าเสาธง และกิจกรรมอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ เป็นการพัฒนานักเรียนตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ คือ ด้านมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรม เบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมกันแล้ว

ร่วมกำหนดขั้นตอนของแต่ละกิจกรรมในแต่ละวัน เพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมกรปฏิบัติตน เป็นคนดีตามมาตรฐานการศึกษา นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 เริ่มปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552 ซึ่งแต่ละกิจกรรมได้กำหนดขั้นตอนดังรายละเอียด ดังนี้

1) กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม แต่ละวันระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552 ดังนี้

- 1.1) นักเรียนทุกชั้นเดินแถวอย่างมีระเบียบมายังบริเวณหน้าเสาธงชาติ ตามลำดับ
- 1.2) เมื่อนักเรียนพร้อม ประธานนักเรียนจะสั่งจัดระเบียบแถวให้ พร้อมก่อนเคารพธงชาติ
- 1.3) นักเรียนผู้เชิญธงเตรียมพร้อม ประธานนักเรียนสั่งเคารพธงชาติ นักเรียนร้องเพลงชาติ 1 จบ
- 1.4) ประธานนักเรียนนำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย พร้อมคำแปล พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ตามลำดับ
- 1.5) ประธานนักเรียนนำนักเรียนสงบนิ่ง เป็นการฝึกยั้งสมาธิ เวลาประมาณ 1 นาที เพื่อรำลึกถึงผู้มีพระคุณ
- 1.6) ประธานนักเรียนนำกล่าวคำปฏิญาณตนด้วยคำว่า เรานักเรียน ใจดี ฉลาด รู้คุณชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รักษาวินัย ใฝ่ศึกษา
- 1.7) ประธานนักเรียนนำกล่าวแนวปฏิบัติแก่นักเรียนและครูด้วยคำว่า ครูเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน นักเรียนรุ่นพี่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนรุ่นน้อง
- 1.8) ประธานนักเรียนเชิญครูที่ทำหน้าที่ครูเวรมาให้โอวาท และกล่าวอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนของนักเรียน วันละ 1-2 เรื่อง
- 1.9) ประธานนักเรียนสั่งนักเรียนทั้งหมดเคารพคุณครู คุณครูแจ้งให้นักเรียนหันหน้าเข้าหากัน แล้วยกมือไหว้ซึ่งกันและกัน
- 1.10) นักเรียนที่รับผิดชอบ นำเสนอภาษาไทย ภาษาอังกฤษวันละคำ พร้อมสะกด พร้อมแปลความหมายและสะกดคำ
- 1.11) ครูเวรรับผิดชอบให้คำเสนอแนะของชมเชยนักเรียน ที่ทำความดีและเสนอแนะขอความร่วมมือนักเรียนที่ปฏิบัติตนบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข
- 1.12) ครูเวรสั่งให้นักเรียนเข้าห้องเรียน โดยหัวหน้าห้องสั่งนักเรียน ในแถวขึ้นตรงและบอกขวาหันซ้ายหันเดินเข้าห้องเรียน ตามลำดับก่อนหลังทุกชั้นอย่างเป็นระเบียบ เสร็จสิ้นพิธีการ

2) กิจกรรมอบรมนักเรียนประจำวันสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายที่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ในวันสุดท้ายของสัปดาห์ โดยการประชุมนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ในห้องประชุมอาคารอเนกประสงค์ของโรงเรียน จำนวน 8 ครั้ง วันที่ 1 พฤษภาคม 2552 ถึง 31 สิงหาคม 2552 ในทุกวันศุกร์ เวลา 14.30-15.30 น. ซึ่งการอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ ทั้ง 8 ครั้ง มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1) นักเรียนเดินแถวเข้าห้องประชุมอาคารอเนกประสงค์โรงเรียนตามลำดับก่อนหลังและนั่งในบริเวณที่จัดไว้อย่างสงบและสำรวม

2.2) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมายจุกฎุเทียมนุชาพระรัตนตรัย และนำกล่าวสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย ผู้นำนักเรียนนำกล่าวบทสวดพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และบทชัยสิทธิคาถา ที่เป็นบทสวดภาษาบาลี ด้วยทำนองสรภัญญะ

2.3) ครูเวรหรือครูผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่อิงตามปฏิทินกำหนด และยกย่องชมเชยนักเรียนที่ประพฤติตนเป็นคนดีในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมา

2.4) ประธานนักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียนแจ้งแนวปฏิบัติและสรุปผลการปฏิบัติงานในรอบสัปดาห์ เสนอต่อที่ประชุมได้รับทราบและถือปฏิบัติ

2.5) ประธานนักเรียนนำกล่าวร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ครูเวรหรือประธานนักเรียนสั่งให้เดินกลับเข้าห้องเรียนเป็นรายชั้นตามลำดับ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สังเกต สัมภาษณ์ นักเรียนและครูเวรประจำวัน และครูเวรประจำสัปดาห์ บันทึกผลการปฏิบัติ พฤติกรรม ตามกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทั้ง 2 กิจกรรม

1.4.3 การสะท้อนผล ผลการดำเนินกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโดยกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง กิจกรรมอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ พบว่า ทั้งสองกิจกรรมนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในกิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมประจำสัปดาห์ โดยการเรียนรู้จากสถานที่จริง ฝึกปฏิบัติตนในเรื่องการเดินแถว การควบคุมระมัดระวังกาย วาจา และจิตใจ การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในเนื้อหาเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความกตัญญูกตเวที พร้อมยกตัวอย่างนักเรียนที่กระทำตนเป็นคนดีสมควรเป็นตัวอย่างที่ดี ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในพฤติกรรมดังกล่าวมากยิ่งขึ้นสามารถปฏิบัติตนอยู่ในกรอบกติกา ระเบียบวินัยของโรงเรียน

และสังคม ได้ เห็นได้จากนักเรียนส่วนใหญ่มีความรักใคร่ร่วมมือในการทำงานที่ครูมอบหมาย มีการทะเลาะวิวาทน้อยมาก พบสิ่งของตกหล่นนำมาแจ้งครูเพื่อประกาศหาเจ้าของ ช่วยเหลือครู มีจิตอาสาช่วยงานโรงเรียนมากยิ่งขึ้น และทำงานส่งตามเวลาที่นัดหมายมากขึ้น จากการรายงานของผู้ร่วมวิจัย ดังนี้

ด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น

“...นักเรียนเดินแถวเข้าชั้นเรียนเป็นระเบียบมองดูสวยงามน่ารักมาก ไม่มีการหยอกล้อกันในแถวเลย แต่มีบางส่วนเล็กน้อยที่มาจากเข้าแถวช้า และยังไม่ค่อยสำรวจ...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

ด้านความเมตตาครูณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

“...นักเรียนในชั้นทะเลาะกันน้อยมาก สนใจการเรียนดีขึ้นมากกว่าเดิม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี ไม่มีการฉีกสมุด บริเวณโรงเรียนไม่สกปรก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

“...นักเรียนที่เคยคือดูแล้วลดลงมาก ไม่หนีเรียนไปเล่นเกม บอกก็ง่าย ทำงานตามที่มอบหมายทันเวลาเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีบ้างบางคนที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. 2552 : สังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

“...แต่ก่อนครูต้องเรียกนักเรียนมาตักเตือนเรื่องทะเลาะวิวาทกัน แต่ทุกวันนี้แทบจะไม่มีเลย สบายใจมาก ตั้งใจเรียนดีขึ้น หลังจากครูเราอาจริงเอาจังเรื่องนี้ น่าจะทำตั้งแต่เปิดเทอม...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

ด้านมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม

“...นักเรียนแต่งกายสะอาดเป็นระเบียบมากขึ้น มาโรงเรียนแต่เช้า สนใจการเรียนดีขึ้นมากสอนก็สอนง่าย ทำงานส่งเกือบทุกคน สบายใจมาก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. 2552 : สังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

“...นักเรียนมาโรงเรียนแต่เช้า มาสายเกือบไม่มีเลย ทำความสะอาดห้องเรียนทุกวัน ห้องเรียนสะอาด การฝึกกระดาษสมุดไม่มี การขโมยสิ่งของไม่มี เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ไปมาก...”

(ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. 2552 : สังเกตพฤติกรรมนักเรียน)

สรุปผลการดำเนินงานกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง และกิจกรรมอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมสะท้อนผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง และกิจกรรมอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ ในวงรอบที่ 1 พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นมาก แต่ยังมีบ้างบางส่วนที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไปอีก ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันวางแผนดำเนินการต่อไปวงรอบที่ 2 ต่อไป

2. ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รอบที่ 2

2.1 กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน

จากการวิเคราะห์ ผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยการใช้กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน รอบที่ 1 โดยใช้การรายงานผล การสังเกต และสัมภาษณ์ ร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมปรึกษาหารือ สนทนาร่วมกัน เห็นว่าการพัฒนาด้วยกลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ในวงรอบที่ 1 โดยใช้การรายงานผล การสังเกต และสัมภาษณ์ ร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมปรึกษาหารือ สนทนาร่วมกัน เห็นว่าการพัฒนาด้วยกลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ในวงรอบที่ 1 นั้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทุกๆ ด้านดีขึ้น แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่พัฒนาตามเกณฑ์เท่าที่ควร เช่น การประหยัด ความเอื้อเฟื้อเสียสละ และความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งโดยสรุปแล้วยังควรได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกด้าน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยระดมความคิด เพื่อกำหนดกลยุทธ์ ที่ใช้ในการพัฒนาวางแผนปฏิบัติการในรอบที่ 2 ดังนี้

1.2.1 ขึ้นวางแผน

1) ประชุมคณะครูเพื่อรับทราบความต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ทั้ง 6 ด้าน ให้ดีขึ้นอีก ที่ประชุมกำหนดกลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ระหว่างวันที่ 29-30 กรกฎาคม 2552 ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งเป็นวันอาสาฬหบูชา ณ วัดโพธิ์ศรี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการอบรมพัฒนาจิตนักเรียนและจัดประชุมคณะกรรมการเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และปฏิทินการปฏิบัติงาน กำหนดเนื้อหาในการให้ความรู้แต่ละวัน

3) ติดต่อประสานงานกับพระธรรมวิทยากรที่จะนำฝึกปฏิบัติและให้ความรู้จากวัดศรีสวัสดิ์ และประสานกับรองเจ้าอาวาส วัดโพธิ์ศรี พระอาจารย์สันติ สนติกโร เพื่อขออนุญาต ใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาจิต

4) จัดประชุมนักเรียนเพื่อรับทราบแนวทางปฏิบัติและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน

5) นำนักเรียนเข้าอบรมพัฒนาจิตตามระยะเวลาที่กำหนดและปฏิบัติตามกิจกรรมตามเนื้อหา หลักสูตรที่กำหนด

6) ประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนก่อนเข้ารับการเข้าค่ายและหลังการเข้ารับการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน

7) สรุปผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

1.2.2 ขั้นการปฏิบัติ และขั้นสังเกต ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จัดกิจกรรมตามแผนและระยะเวลาที่กำหนด ในการดำเนินกิจกรรม กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและหรือผู้ให้ข้อมูล ตามแผนที่กำหนดในกลยุทธ์ไว้ดังนี้

กลยุทธ์การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 24 คน ระยะเวลา ระหว่างวันที่ 29-30 กรกฎาคม 2552 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เข้าค่ายปฏิบัติธรรม ใช้เวลาในการเข้าค่าย จำนวน 2 วัน 1 คืน ได้กำหนดหลักสูตรขอบเขตเนื้อหาการฝึกอบรม ดังนี้ เรื่องคำปฏิญาณตน ศาสนพิธีมารยาทชาวพุทธ การสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น การประหยัศทรัพย์ทั้งของส่วนตนและส่วนรวมพระคุณของบิดา-มารดา คุณครู โดยมี นางสุมาลี ปาปะดั่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เป็นประธานในการอบรมพัฒนาจิต และพระวิทยากร พระอาจารย์สันติ สนติกโร และคณะเป็นวิทยากรให้การฝึกอบรม

ผลการจัดกิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจ ตั้งใจ ครูผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยก็ปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ครบถ้วน พร้อมผู้วิจัยได้รายงานผลการอบรมพัฒนาจิตนักเรียนให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องได้รับความก้าวหน้า และจะได้ติดตามความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อกลับมาปฏิบัติหน้าที่ที่โรงเรียนต่อไป

ในการเข้าอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ณ วัดโพธิ์ศรี ตลอดระยะเวลา 2 วัน 1 คืน ซึ่งตรงกับวันสำคัญทางศาสนา คือวันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ทางผู้วิจัยและคณะผู้ร่วมวิจัยได้สังเกตพฤติกรรม นักเรียนที่ยังเป็นปัญหาที่ได้เสนอแนะให้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มีการสอบถามความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น และการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามที่สังเกต และสัมภาษณ์ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี การฝึกตนให้เป็นคนดีมากขึ้นเป็นลำดับ

1.2.3 การสะท้อนผล การอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์อบรม จากการประเมินการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน บันทึกความคิดเห็นและการประเมินหลังการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน ได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าความ สรุปผลจากข้อมูลการสังเกต การอบรม พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความตั้งใจให้ความสนใจร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการอบรมพัฒนาจิตนักเรียน รอบที่ 2 นี้ เป็นอย่างดี ได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่วิทยากรมอบหมาย มีการปฏิบัติตนตามคำสั่ง กล่าวแสดงความคิดเห็น จากการประเมินรายงานผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หลังการเข้าค่ายปฏิบัติธรรม จากผู้ร่วมวิจัยโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ ผลปรากฏดังนี้

ผู้ร่วมวิจัยรายงานผลหลังการเข้าอบรมพัฒนาจิต ซึ่งได้ดำเนินกลยุทธ์ตามแผนพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง คุณธรรม จริยธรรมตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน คือนักเรียนสามารถตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้ง 6 ด้านได้ และนักเรียนยังได้แสดงออกด้วยการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความกตัญญูกตเวที และมีความประหยัด นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมพัฒนาขึ้นทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 80 ขึ้นไปในทุก ๆ ด้าน สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีนักเรียนสามารถปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมการลักขโมยลดลงมาก การทะเลาะวิวาทกันน้อยลงเห็นได้ชัดเจน มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันมากขึ้น มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนได้มากขึ้น ผลงานสำเร็จเห็นได้ชัดเจน ทำให้สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับจากชุมชนให้ความร่วมมือกับภารกิจของสถานศึกษา

2.2 การสอดส่องแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

จากการสะท้อนผลในวงรอบที่ 1 เห็นได้ว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทั้ง 6 ด้าน ดีขึ้น แต่ยังมีบางส่วนที่ควรได้รับการพัฒนาขึ้นอีก

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 23 กรกฎาคม 2552 ถึง วันที่ 22 สิงหาคม 2552 ดังนี้

2.2.1 ชั้นวางแผน

- 1) จัดประชุมคณะครู เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ศึกษาผลการพัฒนาในการจัดกิจกรรมในวงรอบที่ 1
- 2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและจัดประชุมคณะกรรมการ ดำเนินงาน เพื่อร่วมกันกำหนดปฏิทินการดำเนินงาน โดยครูผู้ร่วมวิจัยศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ระดับช่วงชั้นและระดับชั้นจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้
- 3) จัดทำแผนการเรียนรู้และเขียนแผนให้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ทุกแผนการเรียนรู้
- 4) นำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 5) วัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมบันทึกผล หลังสอน ผลการจัดการเรียนรู้ทุกแผนการเรียนรู้

2.2.2 ชั้นการปฏิบัติ และขั้นสังเกต ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จัดกิจกรรม การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกนหลัก ตามกลยุทธ์ที่กำหนดดังนี้

การสอนคุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในวิชาพระพุทธศาสนา เป็นแกนหลัก จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มเป้าหมาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยเน้น ในเรื่องจริยธรรม ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่วันที่ 23 กรกฎาคม 2552 ถึงวันที่ 22 สิงหาคม 2552

ผู้ร่วมวิจัยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน โดยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการเน้น พร้อมสังเกต ผลการดำเนินงานและบันทึกผลหลังสอนในเรื่อง มีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตาม ข้อตกลงเบื้องต้น มีความซื่อสัตย์และสุจริต มีความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและมีความรู้สึที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวม อย่างคุ้มค่า และมีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม

2.2.3 ขั้นตอนผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสัมภาษณ์ บันทึกผลหลังสอนของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ ดีความ สรุปผล กลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาพฤติกรรม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น มีความซื่อสัตย์และสุจริต มีความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และมีมารยาทปฏิบัติตามวัฒนธรรมมากขึ้นเป็นลำดับ จากผลการรวบรวมข้อมูลจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีผลดังนี้

“...นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เวลาทำแบบฝึกหัดในวิชาภาษาอังกฤษทำงาน เป็นระเบียบ สะอาด เขียนหนังสือเรียบร้อยขึ้นมาก ไม่มั่งง่ายเหมือนแต่ก่อน...”

(ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ. 2552 : บันทึก)

“...เวลาให้ทำแบบฝึกหัด มีความตั้งใจมากขึ้น เมื่อไม่เข้าใจก็ถามครูและให้ครู อธิบายให้ฟังเพิ่มเติม และทำการบ้านส่งตามกำหนดทุกคน...”

(ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์. 2552 : บันทึก)

“...นักเรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเวลาแบ่งกลุ่มการทำงาน หยอดเมล็ดพันธุ์พืชผัก ไร่ดิน ในภาคเพาะ แต่ละกลุ่มจะแบ่งหน้าที่กันทำ มีความพิถีพิถันระมัดระวัง ไม่ให้เมล็ดพันธุ์หกหรือราดเสียหาย กลุ่มใดทำเสร็จก่อนก็จะช่วยเหลือกลุ่มที่ยังไม่เสร็จแสดงให้เห็น ถึงการเสียสละสิ่งของคือรู้จักประหยัด และมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน....”

(ครูสอนวิชาการงานอาชีพ. 2552 : บันทึก)

สรุปในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ในวงรอบที่ 2 ในกลยุทธ์สอนสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยใช้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นหลัก สะท้อนผลการพัฒนาหลังจากการดำเนินกลยุทธ์ตามแผน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง คุณธรรม จริยธรรมตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน คือนักเรียนเป็นคนดี มีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความกตัญญูกตเวทีและมีความประหยัด นักเรียนส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมพัฒนาขึ้นทุกด้าน

2.3 กลยุทธ์พบพระพบธรรม

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยการใช้กลยุทธ์พบพระพบธรรม รอบที่ 2 ขึ้นวางแผน หลังจากที่ได้ดำเนินกลยุทธ์พบพระพบธรรม พบว่า ในวงรอบที่ 1 กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ประพฤติตนเป็นคนดี แต่ยังมีบางส่วนที่ยังต้องพัฒนาขึ้นอีก จึงร่วมกันดำเนินการดังนี้

2.3.1 ขึ้นวางแผน

1) จัดประชุมคณะกรรมการ เพื่อรับทราบผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ในวงรอบที่ 1

2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันวางแผน กำหนด เนื้อหา ปฏิทินการปฏิบัติงานและผู้รับผิดชอบ

3) ครูผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย ติดต่อประสานกับพระวิทยากร และพระคุณเจ้าที่มีความรู้ความสามารถจากวัดในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน

4) ประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย พระวิทยากร และพระคุณเจ้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดรูปแบบ และเนื้อหาที่จะร่วมกันดำเนินงานจัดทำปฏิทินการดำเนินงาน

5) ดำเนินการตามปฏิทินการดำเนินงาน

6) ประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์

7) สรุปผลการดำเนินงาน รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ

2.3.3 ขึ้นการปฏิบัติ และขึ้นสังเกต ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมร่วมกันเพื่อดำเนินการตามแผนที่กำหนด โดยพัฒนากลุ่มเป้าหมายในกลยุทธ์พบพระพบธรรมในวันธรรมสวนะ วงรอบที่ 2 ระยะเวลาระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2552 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2552 โดยนิมนต์พระสงฆ์ จากวัดศรีสวัสดิ์ และวัดโพธิ์ศรี มารับบิณฑบาตและอบรมธรรมะแก่นักเรียนในระหว่างเข้าพรรษา และนำนักเรียนไปปฏิบัติธรรม ฟังพระคุณเจ้าเทศนาอบรม สั่งสอนในวันธรรมสวนะ ดังนี้

วันที่ 6 สิงหาคม 2552 เวลา 10.30-11.30 น. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย นำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ไปวัดศรีสวัสดิ์ ผู้วิจัยได้นิมนต์พระครูวินัยวรญาณ เจ้าอาวาสวัดเพื่อให้พระคุณเจ้าได้อบรม สั่งสอน และให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมอริยบท 4 เป็นหลักธรรมที่มุ่งสู่ความสำเร็จ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และให้ความรู้เกี่ยวกับไตรสิกขา

คิด สมานธิ ปัญญา ได้แนะนำตัวอย่างบุคคลที่ประสบผลสำเร็จ การนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมยกตัวอย่างประกอบ และฝึกให้นักเรียนอาราธนาศีล สวดมนต์ กราบพระแบบเบญจางคประดิษฐ์ที่ถูกต้องวิธี นักเรียนส่วนใหญ่มีความตั้งใจ ฝึกปฏิบัติตนได้เป็นอย่างดี

วันที่ 13 สิงหาคม 2552 เวลา 10.30-11.30 น. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย นำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ไปวัดโพธิ์ศรี ได้นิมนต์พระอาจารย์สันติ สนติกโร มาให้การอบรม สั่งสอน แนะนำเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยพระสงฆ์ ได้ยกตัวอย่างเหตุการณ์ปัจจุบันมาให้นักเรียนฝึกคิด เพื่อหาทางเสนอแนวทาง

วันที่ 31 สิงหาคม 2552 โรงเรียนได้นำพระสงฆ์จากวัดศรีสวัสดิ์ และวัดโพธิ์ศรี จำนวน 18 รูป มารับบิณฑบาต ข้าวสารอาหารแห้ง และจตุปัจจัยอื่นๆ จากนักเรียนและคณะครู ผู้วิจัยได้นิมนต์พระครูสุวรรณธรรมาทระเทศนาอบรมสั่งสอนนักเรียน และให้แนวคิดในการปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สังเกต บันทึกผลการนำนักเรียนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามกลยุทธ์พบพระพบธรรมในระหว่างเข้าพรรษา ในวงรอบที่ 2 ซึ่งนักเรียนได้รับการพัฒนาขึ้นมา

2.2.4 ขั้นตอนผล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ทั้งในระหว่างดำเนินการตามกลยุทธ์ และหลังดำเนินการ วิเคราะห์ตามกรอบกลยุทธ์และสรุปรายงานผลการดำเนินงานกลยุทธ์พบพระพบธรรม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีสะท้อนให้เห็นว่า กลยุทธ์พบพระพบธรรมเป็นกลยุทธ์ที่ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามแบบอย่างผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ซึ่งได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและชุมชน นักเรียนเห็นแบบอย่างที่ดีก็ได้นำมาสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม จึงส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีระเบียบวินัย มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความประหยัด และรักความเป็นไทยมากขึ้นตามลำดับ

2.4 กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง และกิจกรรมวันสุดสัปดาห์

ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กิจกรรมอบรมหน้าเสาธง และกิจกรรมวันสุดสัปดาห์ รอบที่ 2 จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรม จากวงรอบที่ 1 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นมาก แต่จากการรายงานของผู้ร่วมวิจัยพบว่า ยังมีนักเรียนบางส่วนที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

เพิ่มขึ้นอีก จึงร่วมกันกำหนดกิจกรรมอบรมหน้าเสาธงและกิจกรรมอบรม นักเรียนประจำสัปดาห์ ในวงรอบที่ 2 ขึ้น ระยะเวลาระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม 2552 มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.4.1 ชั้นวางแผน

1) ประชุมคณะกรรมการผู้ร่วมวิจัย และนักเรียน เพื่อกำหนดรูปแบบ เนื้อหา ที่จะให้การอบรมตามความต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม

2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานกิจกรรม และจัดทำปฏิทินการอบรมในแต่ละวัน และในแต่ละสัปดาห์

3) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติงานตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ทั้ง 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง จัดทำทุกวัน และกิจกรรมอบรมนักเรียน ประจำวันสุดสัปดาห์ จัดทำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

4) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ร่วมดำเนินการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรม ส่งเสริมและพัฒนาว่าดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายสรุปและรายงานผลการส่งเสริม และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

2.4.2 ชั้นการปฏิบัติและขั้นสังเกต การดำเนินงานกลยุทธ์การส่งเสริม

และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมนักเรียน หน้าเสาธง กิจกรรมอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ เป็นการพัฒนานักเรียนตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ คือด้านมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบและปฏิบัติตาม หลักธรรมเบื้องต้นทางพระพุทธศาสนา ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ประชุมกันแล้วร่วมกันกำหนดขั้นตอนของแต่ละกิจกรรมในแต่ละวันเพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรม ปฏิบัติตนเป็นคนดีตามมาตรฐานการศึกษา นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยกำหนดขั้นตอนดังรายละเอียด เหมือนกันกับวงรอบที่ 1 ดังนี้

1) กิจกรรมอบรมนักเรียนหน้าเสาธง มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม แต่ละวัน ระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม 2552 ดังนี้

(1) นักเรียนทุกชั้นเดินแถวอย่างมีระเบียบมายังบริเวณหน้าเสาธงชาติ ตามลำดับ

- (2) เมื่อนักเรียนพร้อม ประธานนักเรียนจะสั่งจัดระเบียบแถวให้พร้อมก่อนเคารพธงชาติ
- (3) นักเรียนผู้เชิญธงเตรียมพร้อม ประธานนักเรียนสั่งเคารพธงชาตินักเรียนร้องเพลงชาติ 1 จบ
- (4) ประธานนักเรียนนำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย พร้อมคำแปลพระพุทธรูป พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ตามลำดับ
- (5) ประธานนักเรียนนำนักเรียนสงบนิ่ง เป็นการศึกษาสมาธิเวลาประมาณ 1 นาที เพื่อรำลึกถึงผู้มีพระคุณ
- (6) ประธานนักเรียนนำกล่าวคำปฏิญาณตนด้วยคำว่า เรานักเรียนใจกล้า ใจดี ใจซื่อสัตย์ รู้คุณชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รักษาวินัย ใฝ่ศึกษา
- 1.7) ประธานนักเรียนนำกล่าวแนวปฏิบัติแก่นักเรียนและครูด้วยคำวาทครูเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน นักเรียนรุ่นพี่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนรุ่นน้อง
- (8) ประธานนักเรียนเชิญครูที่ทำหน้าที่ครูเวรมาให้โอวาทและกล่าวอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนของนักเรียน วันละ 1-2 เรื่อง
- (9) ประธานนักเรียนสั่งนักเรียนทั้งหมดเคารพคุณครู คุณครูแจ้งให้นักเรียนหันหน้าเข้าหากัน แล้วยกมือไหว้ซึ่งกันและกัน
- (10) นักเรียนที่รับผิดชอบ นำเสนอภาษาไทย ภาษาอังกฤษวันละคำ พร้อมสะกด พร้อมแปลความหมายและสะกดคำ
- (11) ครูเวรรับผิดชอบให้คำแนะนำยกย่องชมเชยนักเรียนที่ทำความดีและเสนอแนะขอความร่วมมือนักเรียนที่ปฏิบัติตนบกพร่องเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข
- (12) ครูเวรสั่งให้นักเรียนเข้าห้องเรียน โดยหัวหน้าห้องส่งนักเรียนในแถวขึ้นตรงและบอกขวามันซ้ายหันเดินเข้าห้องเรียน ตามลำดับก่อนหลังทุกชั้นอย่างเป็นระเบียบเสร็จสิ้นพิธีการ

2) กิจกรรมอบรมนักเรียนประจำวันสุดสัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายที่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในวันสุดท้ายของสัปดาห์ โดยการประชุมนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 ในห้องประชุมอาคารเอนกประสงค์ของโรงเรียน จำนวน 4 ครั้ง ระหว่างวันที่ 1-31 สิงหาคม 2552 ในทุกวันศุกร์ เวลา 14.30-15.30 น. ซึ่งการอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์ ทั้ง 8 ครั้ง มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(1) นักเรียนเดินแถวเข้าห้องประชุมอาคารอเนกประสงค์โรงเรียนตามลำดับก่อนหลังและนั่งในบริเวณที่จัดไว้อย่างสงบและสำรวม

(2) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมายจตุรพิธยนุชาพระรัตนตรัย และนำกล่าวสวดบูชาพระรัตนตรัย ผู้นำนักเรียนนำกล่าวบทสวดพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และบทชัยสิทธิคาถา ที่เป็นบทสวดภาษาบาลี และคำกลอนด้วยทำนองสารภัญญะ

(3) ครูเวรหรือครูผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ค้ำจุนตามปฏิทินกำหนด และยกย่องชมเชยนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมา

(4) ประธานนักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียนแจ้งแนวปฏิบัติและสรุปผลการปฏิบัติงานในรอบสัปดาห์ เสนอต่อที่ประชุมได้รับทราบและถือปฏิบัติ

(5) ประธานนักเรียนนำกล่าวร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ครูเวรหรือประธานนักเรียนสั่งให้เดินกลับเข้าห้องเรียนเป็นรายชั้นตามลำดับ

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้สังเกต สัมภาษณ์ นักเรียนและครูเวรประจำวัน และครูเวรประจำสัปดาห์ บันทึกผลการปฏิบัติ พฤติกรรม ตามกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทั้ง 2 กิจกรรม

2.4.3 การสะท้อนผลจากการสังเกต บันทึกผล และสัมภาษณ์ครูเวรครูประจำชั้น ซึ่งให้เห็นว่า การส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยใช้กิจกรรม 2 กิจกรรม ในวงรอบที่ 2 ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ นักเรียนมีระเบียบวินัยโดยการเดินแถวเข้าห้องเรียนเดินแถวเพื่อเคารพธงชาติด้วยความเป็นระเบียบ ส่งงานครูได้ตรงเวลาที่กำหนด ตรงต่อเวลา รับผิดชอบงานที่มอบหมายได้เป็นอย่างดีเป็นส่วนใหญ่ การลักขโมยสิ่งของลดลงมากมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความสามัคคี แบ่งปันสิ่งของเกื้อกูลกันมากขึ้น เห็นได้จากการช่วยงานครูในห้องเรียนร่วมกันทำงานในระดับโรงเรียน มีจิตอาสามากขึ้น การฉีกกระดาษสมุดลดน้อยลงมาก กิจกรรมทุกชั้นตอนนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ครูผู้สอนมีการติดตามสังเกตพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ เป็นผลทำให้กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมดีขึ้นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่ากลยุทธ์ การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยกิจกรรม 2 กิจกรรม ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตมีจิตเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อแบ่งปัน กตัญญูรู้คุณ และมีการประหยัด ข้อเสนอแนะควรจัดทำกิจกรรมนี้ให้เป็นปัจจุบัน ทุกวันอย่าง

ต่อเนื่องจนสิ้นปีการศึกษา จะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีนิสัยที่ดี ประพฤติตนเป็นคนดีตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลจากการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งมีตัวบ่งชี้ในการพัฒนา คือ 1. มีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามข้อตกลง 2. มีความซื่อสัตย์และสุจริต 3. มีความกตัญญูกตเวที 4. มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น 5. รู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และ 6. มีมารยาทปฏิบัติตามวัฒนธรรม และกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา คือ กิจกรรมการอบรม พัฒนาจิต กิจกรรมการสอดแทรกคุณธรรม กิจกรรมการพบพระพบธรรม และกิจกรรมการอบรม หน้าเสาธง ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนาพฤติกรรม ด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตาม
มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2
โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ก่อนและหลังดำเนินการ

พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) ก่อนดำเนินการ			ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) หลังดำเนินการ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. มีวินัยและความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น	4.30	0.97	มาก	4.55	0.50	มากที่สุด
2. มีความซื่อสัตย์และสุจริต	4.26	1.09	มาก	4.65	0.48	มากที่สุด
3. มีความกตัญญูกตเวที	3.90	0.98	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
4. ความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และมีความรู้สึกที่ดี ต่อตนเองและผู้อื่น	4.19	0.69	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด
5. รู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า	3.92	0.62	มาก	4.64	0.48	มากที่สุด
6. มีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม	4.38	0.63	มาก	4.62	0.48	มากที่สุด
โดยรวม	4.15	0.83	มาก	4.61	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการพัฒนาพฤติกรรม ด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 2 พบว่า พฤติกรรมนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 1-2 โดยรวมทุกด้าน ก่อนดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมปฏิบัติระดับมาก ค่าเฉลี่ย
4.15 และหลังดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมปฏิบัติระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.61

ตารางที่ 4 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ
และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2
โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ก่อนและหลังดำเนินการ

พฤติกรรมกรปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) ก่อนดำเนินการ			ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) หลังดำเนินการ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. แต่งกายสะอาดและถูระเบียบ	4.30	0.67	มาก	4.46	0.50	มากที่สุด
2. มาโรงเรียนและกลับตรงเวลา	3.91	1.15	มาก	4.55	0.50	มากที่สุด
3. ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธงเป็นประจำ	4.09	1.00	มาก	4.60	0.49	มากที่สุด
4. มีอุปกรณ์การเรียนครบ	4.04	1.15	มาก	4.40	0.65	มากที่สุด
5. ทำงานเป็นระเบียบ	4.14	1.00	มาก	4.66	0.48	มากที่สุด
6. ทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา	4.14	0.95	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
7. ดูแลรักษาทรัพย์สินบัติของโรงเรียน	4.80	0.58	มาก	4.67	0.47	มากที่สุด
8. เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ครู อาจารย์	4.33	1.05	มาก	4.70	0.46	มากที่สุด
9. เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	4.67	0.68	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
10. ช่วยรักษาความสะอาดห้องเรียน	4.61	0.92	มาก	4.24	0.43	มาก
โดยรวม	4.30	0.97	มาก	4.55	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2

โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 2 พบว่า พฤติกรรมนักเรียนด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ
และปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้น ก่อนดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.30 และหลังดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.55

ตารางที่ 5 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติด้านความซื่อสัตย์และสุจริต
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ก่อนและหลังดำเนินการ

พฤติกรรมกรปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) ก่อนดำเนินการ			ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) หลังดำเนินการ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
11. พูดความจริง	4.32	1.02	มาก	4.73	0.45	มากที่สุด
12. เก็บของตกได้ส่งคืนเจ้าของ	4.20	1.08	มาก	4.73	0.45	มากที่สุด
13. ยอมรับผิดเมื่อทำผิด	4.34	0.99	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด
14. ไม่ลอกการบ้านเพื่อน	4.08	1.23	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
15. ไม่หยิบของคนอื่นก่อนได้รับ อนุญาต	4.20	1.08	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด
16. คืนเงินส่วนที่แม่ค้าทอนเกิน	4.05	1.13	มาก	4.61	0.49	มากที่สุด
17. ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน	4.28	1.13	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
18. ไม่ทุจริตในห้องสอบ	4.30	1.02	มาก	4.66	0.48	มากที่สุด
โดยรวม	4.26	1.09	มาก	4.65	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2
โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 2 พบว่า พฤติกรรมนักเรียนด้านความซื่อสัตย์และสุจริต
ก่อนดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมาก เฉลี่ย 4.26 และหลังดำเนินการนักเรียน
มีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.65

ตารางที่ 6 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติการด้านความกตัญญูทเวที
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ก่อนและหลังดำเนินการ

พฤติกรรมกรปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) ก่อนดำเนินการ			ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) หลังดำเนินการ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
19. แสดงความเคารพพ่อแม่ ผู้ปกครอง คุณครูด้วยการไหว้	3.91	0.91	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด
20. ช่วยงานพ่อแม่ คุณครู ด้วยความเต็มใจ	3.66	0.87	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
21. กล่าวขอบคุณเมื่อมีผู้ทำประโยชน์ แก่เรา	4.09	1.01	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด
22. ดูแลปรนนิบัติพ่อแม่ครูญาติ คนชราเมื่อท่านเจ็บไข้ได้ป่วย	3.55	0.99	มาก	4.61	0.49	มากที่สุด
23. แสดงความกตัญญู เช่น ในโอกาสวันสำคัญวันพ่อ วันแม่ วันสงกรานต์ ปีใหม่	4.36	0.89	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
24. รู้จักชื่อของที่ท่านชอบไปฝากบ้าง ตามโอกาส	3.86	0.99	มาก	4.66	0.48	มากที่สุด
โดยรวม	3.90	0.98	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2
โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 2 พบว่า พฤติกรรมนักเรียนด้านมีความกตัญญูทเวที
ก่อนดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมาก เฉลี่ย 3.90 และหลังดำเนินการนักเรียน
มีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.63

ตารางที่ 7 ผลการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ก่อนและหลังดำเนินการ

พฤติกรรมการปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) ก่อนดำเนินการ			ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) หลังดำเนินการ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
25. ช่วยครูหรือผู้อื่นถือของ	4.33	0.70	มาก	4.55	0.50	มากที่สุด
26. ช่วยคนอื่นทำงานด้วยความเต็มใจ	4.16	0.72	มาก	4.60	0.49	มากที่สุด
27. ให้ความรักและให้อาหารแก่สัตว์	4.25	0.85	มาก	4.40	0.65	มากที่สุด
28. รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น	4.20	0.66	มาก	4.66	0.48	มากที่สุด
29. ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือ ผู้ที่มีความทุกข์	4.03	0.66	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
30. รู้จักให้อภัยผู้อื่น	3.97	0.65	มาก	4.67	0.47	มากที่สุด
31. แสดงความยินดี เมื่อเพื่อนมี ความสุขและประสบผลสำเร็จ	4.29	0.65	มาก	4.70	0.46	มากที่สุด
32. ไปทำบุญตักบาตรที่วัด และโอกาสวันสำคัญทางศาสนา	3.57	0.68	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
33. ช่วยพัฒนาโรงเรียน วัด ถนน หมู่บ้าน	4.59	0.62	มาก	4.24	0.43	มาก
34. ร่วมบริจาคสิ่งของหรือเงิน เพื่อส่วนรวม	4.55	0.66	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด
โดยรวม	4.19	0.69	มาก	4.56	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 ผลการพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 2 พบว่า พฤติกรรมนักเรียนด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ก่อนดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมปฏิบัติระดับมาก เฉลี่ย 4.19 และหลังดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมปฏิบัติระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56

ตารางที่ 8 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกาปฏิบัติด้านประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ก่อนและหลังดำเนินการ

พฤติกรรมกาปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) ก่อนดำเนินการ			ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) หลังดำเนินการ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
35. ใช้จ่ายในสิ่งทีจำเป็น	4.38	0.58	มาก	4.73	0.45	มากที่สุด
36. รู้จักถนอมและซ่อมแซมของใช้	3.32	0.64	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด
37. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	3.30	0.50	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
38. พุดแต่เรื่องทีมีประโยชน์ ได้สาระ	3.30	0.68	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด
39. เลือกรับประทานอาหารทีมี ประโยชน์	3.50	0.61	มาก	4.61	0.49	มากที่สุด
40. เลือกกระทำในสิ่งทีเป็นประโยชน์ และถูกต้อง	3.54	0.61	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
41. คิดในเรื่องทีเป็นความดี ความถูกต้อง และเป็นประโยชน์	3.62	0.61	มาก	4.66	0.48	มากที่สุด
42. ไม่เสพสิ่งเสพติด	4.76	0.58	มาก	4.73	0.45	มากที่สุด
43. ไม่เล่นการพนัน	4.71	0.64	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด
44. ใช้เชื่อเพลิงอย่างประหยัด	4.26	0.59	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
45. ใช้น้ำอย่างประหยัด	4.05	0.68	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด
46. ใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัด รู้จักปิด เมื่อไม่ใช้	4.34	0.61	มาก	4.61	0.49	มากที่สุด
โดยรวม	3.92	0.62	มาก	4.64	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกาปฏิบัติ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 2 พบว่า พฤติกรรมนักเรียนด้านประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ก่อนดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกาปฏิบัติระดับมาก เฉลี่ย 3.92 และหลังดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกาปฏิบัติระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.64

ตารางที่ 9 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติด้านมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ก่อนและหลังดำเนินการ

พฤติกรรมกรปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม	ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) ก่อนดำเนินการ			ช่วงชั้นที่ 1-2 (ป.1-6) หลังดำเนินการ		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
47. การไหว้	4.54	0.61	มาก	4.63	0.49	มากที่สุด
48. รู้จักการขอโทษ การให้อภัย	4.07	0.58	มาก	4.70	0.46	มากที่สุด
49. เวลาเดินผ่านครู ผู้ใหญ่รู้จักก้ม ศีรษะ น้อมตัวลง	4.16	0.64	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด
50. ยืนตรงเคารพธงชาติ ไม่พูดคุย หยอกล้อกัน	4.33	0.59	มาก	4.60	0.49	มากที่สุด
51. แต่งกายด้วยชุดไทยทุกวันศุกร์	4.53	0.70	มาก	4.69	0.47	มากที่สุด
52. ร่วมงานประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่น	4.24	0.61	มาก	4.58	0.50	มากที่สุด
53. แต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ	4.78	0.61	มาก	4.60	0.49	มากที่สุด
โดยรวม	4.38	0.63	มาก	4.62	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 9 ผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2
โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี ระยะที่ 2 พบว่า พฤติกรรมนักเรียนด้านมารยาทปฏิบัติตนตาม
วัฒนธรรม ก่อนดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมาก เฉลี่ย 4.38 และหลัง
ดำเนินการนักเรียนมีพฤติกรรมกรปฏิบัติระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.62

จากผลการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี
ระยะที่ 2 พฤติกรรมนักเรียนด้านมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง
ด้านมีความซื่อสัตย์และสุจริต ด้านมีความกตัญญูกตเวที ด้านมีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
เสียสละ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ด้านรู้จักประหยัดใช้สิ่งของส่วนตน และส่วนรวม
อย่างคุ้มค่า และด้านมีมารยาทปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม มีพฤติกรรมกรปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2
ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้